Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
DEANA SPIELMANNA
přednesené dne 6. března 2025 [1]

Věc C-582/23 [Wiszkier] [i]

R. S.
za účasti:
C. S. A.,
P. C., v postavení insolvenčního správce R. S. a M. S.,
M. K., v postavení insolvenčního správce G. S. A. v úpadku,
J. J.,
M. G.

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal obvodní soud pro Lodž-centrum v Lodži (Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, Polsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Článek 6 odst. 1 – Článek 7 odst. 1 – Pravomoci a povinnosti vnitrostátního soudu – Hypoteční úvěr indexovaný na cizí měnu, který může být založen na zneužívajících ujednáních – Insolvenční řízení – Přezkum existence zneužívajících ujednání insolvenčním soudem z moci úřední a možnost nařízení předběžného opatření“

1. Projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13/EHS [2].

2. Tato žádost byla předložena v rámci sporu vyplývajícího z insolvenčního řízení, jehož účastníkem je R. S., spotřebitel v osobním bankrotu, a jeho věřitelé, mezi něž patří i banka, a to G. spółka akcyjna se sídlem ve W. (dále jen „banka G.“), a který se týká stanovení splátkového kalendáře.

3. Soudní dvůr je žádán, aby posoudil pravomoc vnitrostátního soudu přezkoumat z moci úřední případnou zneužívající povahu ujednání smlouvy o hypotečním úvěru indexovaném na cizí měnu uzavřené mezi úpadcem a bankou G, a případně nařídit předběžná opatření na ochranu práv přiznaných spotřebitelům směrnicí 93/13.

[1] – Původní jazyk: francouzština.

[i] Název projednávané věci je fiktivní. Neodpovídá skutečnému jménu žádného z účastníků řízení.

[2] – Směrnice Rady ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; oprava Úř. věst. 2016, L 303, s. 26; Zvl. vyd. 15/02, s. 288).

4. I když o této problematice již Soudní dvůr rozhodoval, projednávaná věc vykazuje určité zvláštnosti. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla podána v rámci insolvenčního řízení týkajícího se fyzických osob, které nevykonávají hospodářskou činnost, (insolvenčním) soudem, jehož úkolem je na základě seznamu pohledávek schváleného jiným soudním orgánem (soudcem-komisařem) stanovit splátkový kalendář nebo určit, že majetek již nashromážděný v majetkové podstatě postačuje k úhradě všech dluhů.

Právní rámec

Unijní právo

5. Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 zní takto:

„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.“

6. Článek 7 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

Polské právo

Insolvenční zákon

7. Insolvenční řízení se řídí insolvenčním zákonem ze dne 28. února 2003 (ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, Dz. U. 2019, č. 498, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „insolvenční zákon“).

8. Podle čl. 2 odst. 2 insolvenčního zákona je řízení vůči fyzickým osobám, které nevykonávají hospodářskou činnost, upravené tímto zákonem vedeno tak, aby umožnilo prominutí dluhů úpadce, které nebyly v insolvenčním řízení uspokojeny, a zároveň, pokud je to možné, co nejvyšší uspokojení pohledávek věřitelů.

9. Článek 61 tohoto zákona stanoví, že ode dne prohlášení úpadku se majetek úpadce stává majetkovou podstatou, která se použije k uspokojení jeho věřitelů. Kromě toho podle jeho článku 62 majetkovou podstatu tvoří majetek, který úpadci patřil ke dni prohlášení úpadku, a majetek nabytý v průběhu insolvenčního řízení, s výjimkami stanovenými v článcích 63 až 67a insolvenčního zákona. Z jeho čl. 63 odst. 1 bod 2) tak mj. vyplývá, že do majetkové podstaty v insolvenčním řízení nepatří ta část odměny úpadce, která není postižitelná exekucí.

10. Podle čl. 152 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona je úkolem soudce-komisaře vést insolvenční řízení, dohlížet na činnost insolvenčního správce, označovat ty úkony insolvenčního správce, které vyžadují souhlas soudce-komisaře nebo věřitelského výboru, a zjišťovat porušení, kterých se

insolvenční správce dopustil. Soudce-komisař vykonává i další úkony vymezené zákonem. Soudce-komisař a insolvenční správce mohou mezi sebou komunikovat o otázkách týkajících se insolvenčního řízení osobně a prostřednictvím prostředků přímé komunikace na dálku, zejména prostřednictvím telefonu, faxu nebo elektronické pošty.

11. Článek 154 téhož zákona stanoví, že soudce-komisař má v rámci své činnosti práva a povinnosti soudu a předsedy soudu.

12. Článek 236 insolvenčního zákona stanoví:

„1) Věřitel, který má pohledávku za osobním majetkem úpadce a hodlá se účastnit insolvenčního řízení, je povinen, je-li to nezbytné pro stanovení jeho pohledávky, přihlásit ji k soudci-komisaři ve lhůtě stanovené v usnesení o prohlášení úpadku.

2) Věřitel má rovněž právo přihlásit pohledávku, pokud je zajištěna zástavním právem k nemovitosti, zástavním právem s dispozicí nebo bez ní, přednostním právem správce daně, zástavním právem k plavidlu nebo jiným zápisem v katastru nemovitostí nebo rejstříku plavidel. Pokud věřitel tyto pohledávky nepřihlásí, budou z moci úřední zapsány do seznamu pohledávek.

3) Odstavec 2 se použije obdobně na pohledávky zajištěné zástavním právem k nemovitosti, zástavním právem s dispozicí nebo bez ní, přednostním právem správce daně a zástavním právem k plavidlu ohledně majetku, který je součástí majetkové podstaty, pokud úpadce není dlužníkem z titulu svého osobního majetku a věřitel hodlá uplatnit své pohledávky ze zatíženého majetku v insolvenčním řízení.

4) Ustanovení tohoto článku týkající se pohledávek se vztahují i na ostatní dluhy, které mají být uspokojeny z majetkové podstaty.“

13. V souladu s článkem 241 insolvenčního zákona, pokud přihláška pohledávky splňuje určité identifikační a informační požadavky, které jsou podrobně uvedeny v jiných článcích uvedeného zákona, soudce-komisař neprodleně, nejpozději však do patnácti dnů, doručí kopii přihlášky insolvenčnímu správci.

14. Článek 243 uvedeného zákona stanoví, že insolvenční správce ověří, zda je přihlášená pohledávka doložena účetnictvím nebo jinými doklady úpadce nebo zápisy v katastru nemovitostí nebo jiných rejstřících, a vyzve úpadce, aby ve stanovené lhůtě předložil prohlášení, v němž uvede, zda pohledávku uznává. Článek 244 téhož zákona stanoví, že po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek a ověření přihlášených pohledávek sestaví insolvenční správce neprodleně seznam pohledávek, a to nejpozději do dvou měsíců po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek.

15. Článek 245 odst. 2 a 4 insolvenčního zákona stanoví, že pokud insolvenční správce přihlášku věřitele zcela nebo zčásti odmítne, uvede důvody v samostatné části. Tyto důvody musí obsahovat uvedení skutečností, z nichž pohledávka vyplývá, a dokumentů, které se k ní vztahují. Insolvenční správce případně do seznamu pohledávek zahrne také prohlášení úpadce a jeho důvody nebo poznámku, že úpadce takové prohlášení nepředložil a ani neuvedl související důvody.

16. Podle čl. 255 odst. 2 insolvenčního zákona se datum předložení seznamu zveřejní. Podle článku 256 tohoto zákona má úpadce právo do dvou týdnů od zveřejnění seznamu pohledávek podat námitku k soudci-komisaři, pokud návrh neodpovídá jeho požadavkům nebo prohlášením. Z tohoto článku rovněž vyplývá, že pokud úpadce nepodal prohlášení, ačkoli k tomu byl vyzván, může podat námitku pouze tehdy, pokud prokáže, že se tak stalo z důvodů, které nemohl ovlivnit.

17. Podle čl. 260 odst. 2 uvedeného zákona v případě, že námitky nebyly podány, soudce-komisař schválí seznam pohledávek po uplynutí lhůty pro podání námitek.

18. Článek 261 uvedeného zákona stanoví, že soudce-komisař může změnit seznam pohledávek z moci úřední, pokud zjistí, že do seznamu byly zapsány pohledávky, které vůbec nebo zčásti neexistují, nebo že v seznamu chybí pohledávky, které by v něm měly být uvedeny, že usnesení o změně seznamu se zveřejňuje z moci úřední a že proti tomuto usnesení lze podat opravný prostředek.

19. Článek 264 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona stanoví, že po skončení insolvenčního řízení nebo v případě jeho zastavení je výpis ze seznamu pohledávek schválený soudcem-komisařem, který obsahuje údaj o pohledávce a částce, kterou věřitel z tohoto titulu obdržel, exekučním titulem vykonatelným vůči úpadci. Úpadce se může domáhat určení, že pohledávka uvedená v seznamu pohledávek neexistuje nebo má nižší hodnotu, pokud pohledávku přihlášenou v insolvenčním řízení neuznal a dosud o ní nebylo vydáno pravomocné rozhodnutí soudu. Po vyznačení doložky vykonatelnosti na výpisu ze seznamu pohledávek může úpadce tvrdit, že pohledávka uvedená v seznamu pohledávek neexistuje nebo má nižší hodnotu, a to prostřednictvím žaloby znějící na zamezení výkonu exekučního titulu.

20. Článek 491[14] odst. 1 až 3 insolvenčního zákona stanoví, že po provedení konečného rozvrhového usnesení a v případě, že z důvodu nedostatečnosti majetku úpadce nebylo rozvrhové usnesení vydáno, stanoví soud po schválení seznamu pohledávek a po slyšení úpadce, insolvenčního správce a věřitelů splátkový kalendář. Pokud osobní situace úpadce zjevně nasvědčuje tomu, že by nebyl schopen provést jakoukoliv platbu podle splátkového kalendáře, soud nařídí prominutí dluhů úpadce bez stanovení splátkového kalendáře. Usnesení insolvenčního soudu o stanovení splátkového kalendáře nebo o prominutí dluh úpadce bez sestavení splátkového kalendáře se doručuje věřitelům a lze se proti němu odvolat. Pokud usnesení nabude právní moci, je řízení ukončeno.

21. Článek 491[15] odst. 1 a 4 insolvenčního zákona stanoví, že v usnesení týkajícím se stanovení splátkového kalendáře soud určí, v jakém rozsahu a v jaké lhůtě, která nesmí přesáhnout 36 měsíců, je úpadce povinen uhradit uznané dluhy v seznamu pohledávek, které nebyly v průběhu řízení uspokojeny na základě rozvrhového usnesení, a jaká část dluhů úpadce splatných přede dnem prohlášení úpadku bude po splnění splátkového kalendáře prominuta. Soud není vázán stanoviskem úpadce k podmínkám splátkového kalendáře. Při stanovení splátkového kalendáře soud přihlédne k příjmovým možnostem úpadce, k potřebě úpadce a osob na něm závislých uspokojovat své potřeby, včetně jejich potřeb ohledně bydlení, k výši neuspokojených pohledávek a k reálné možnosti jejich uspokojení v budoucnu.

Zákoník práce

22. Článek 87 zákona ze dne 26. června 1974 o zákoníku práce (ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, Dz. U. 2022, č. 1510, ve znění pozdějších předpisů) mimo jiné stanoví, že v případě exekuce jiných pohledávek nebo náhrad za peněžní zálohy poskytnuté zaměstnavatelem na pracovní výlohy lze provádět srážky až do výše poloviny mzdy.

Skutkové okolnosti, spor v původním řízení, předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem

23. Dne 30. března 2007 uzavřel R. S. spolu se svou manželkou a dalšími dvěma fyzickými osobami s bankou G. smlouvu o hypotečním úvěru indexovaném na švýcarský frank (CHF) ve výši 489 821,63 polských zlotých (PLN) (přibližně 126 673 eur) se splatností 360 měsíců. Po provedení indexace úvěru se úvěrovaní zavázali splatit bance částku ve výši 211 952,23 (CHF) (přibližně 130 456 eur) [3].

24. Usnesením ze dne 15. října 2019 obvodní soud pro Lodž-centrum v Lodži (Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, Polsko), XIV obchodní oddělení pro otázky úpadku a restrukturalizace, prohlásil osobní bankrot R. S. Byl jmenován insolvenční správce P. C. a soudce-komisař.

25. Insolvenční správce následně stanovil seznam pohledávek, který byl schválen usnesením soudce-komisaře ze dne 26. dubna 2021. Do tohoto seznamu byla zařazena pohledávka banky G. z titulu předmětné smlouvy o úvěru. R. S. všechny pohledávky uznal a nevznesl proti seznamu žádné námitky. Stejně tak soudce-komisař neprovedl žádnou změnu tohoto seznamu z moci úřední.

26. Dne 20. července 2023 bylo rozhodnuto o úpadku banky G. a řízení se dále účastní její insolvenční správce.

27. V současné fázi insolvenčního řízení je na obvodním soudu pro Lodž-centrum v Lodži (Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi), předkládajícím soudu, aby na základě sestaveného seznamu pohledávek věřitelů R. S. stanovil na základě jeho příjmových možností a výše nesplacených dluhů splátkový kalendář, nebo aby konstatoval, že majetek již nashromážděný v majetkové podstatě postačuje k úhradě všech jeho dluhů, takže splátkový kalendář není nutný.

28. Předkládající soud se však domnívá, že smlouva o úvěru, z níž vyplývají pohledávky banky G., obsahuje zneužívající ujednání, která mohou způsobit neplatnost této smlouvy, a uvádí, že tento aspekt nebyl insolvenčním správcem a soudcem-komisařem předem ověřen. Pohledávky této banky by pak mohly být již považovány za uspokojené [4].

29. Předkládající soud má za to, že i když úpadce uznal všechny pohledávky, z insolvenčního spisu nevyplývá, že by byl informován o případné zneužívající povaze ujednání dotčené úvěrové smlouvy ani že by s plnou znalostí věci prohlásil, že se nedomáhá ochrany, kterou mu poskytuje směrnice 93/13. Po skončení jednání před tímto soudem ale naopak právní zástupce úpadce,

[3] – Podle směnného kurzu platného ke dni 30. březnu 2007.

[4] – Předkládající soud uvedl, že v případě zneplatnění dotčené smlouvy o úvěru by dluh vůči bance G. nepřesáhl částku 489 821,63 (PLN) (přibližně 126 673 eur). Dodal, že insolvenční řízení probíhá i ve vztahu k dalším dvěma osobám, s nimiž R. S. uzavřel smlouvu o úvěru, a že banka G. získala dotčenou částku prodejem ideální poloviny předmětné nemovitosti.

který jej zastupuje od 3. listopadu 2022, písemně uvedl, že tato smlouva může být prohlášena za neplatnou z důvodu existence zneužívajících ujednání, jakož i to, že může dojít ke snížení částek, které mají být zaplaceny.

30. Předkládající soud uvádí, že v insolvenčním řízení je obtížné určit, který orgán nese odpovědnost za přezkum případné zneužívající povahy smluvních ujednání, z nichž vyplývají pohledávky přihlášené v rámci insolvenčního řízení. Insolvenční správce totiž předá seznam pohledávek soudci-komisaři, který je v zásadě meritorně nepřezkoumává. Je pravda, že soudce-komisař má možnost změnit seznam pohledávek z moci úřední. Nicméně při neexistenci námitek ze strany úpadce nebo věřitelů nebo při neexistenci opatření z moci úřední ze strany soudce-komisaře je insolvenční soud seznamem po jeho schválení vázán.

31. Platná ustanovení vnitrostátního práva tedy neumožňují, aby insolvenční soud při stanovení splátkového kalendáře sám přezkoumával zneužívající povahu smluvních ujednání. Může pouze přerušit řízení a postoupit tuto otázku soudci-komisaři, který má podle vnitrostátního práva pravomoc upravit seznam pohledávek z moci úřední.

32. Po celou dobu tohoto řízení, a dokud usnesení insolvenčního soudu stanovující splátkový kalendář nenabude právní moci, bude přitom majetková podstata úpadce nadále doplňována automatickými srážkami ze mzdy úpadce. V projednávané věci je od prohlášení úpadku 50 % mzdy úpadce podrobeno automatickým srážkám za účelem odvodu do majetkové podstaty, což má za následek, že mu po srážkách zbývá 3 500 PLN (přibližně 754 eur)[5] a případný přebytek mu může být vyplacen až po ukončení insolvenčního řízení.

33. Vnitrostátní právo ani neumožňuje insolvenčnímu soudu ani soudci-komisaři výši těchto srážek jakkoli upravovat. Pouze insolvenční soud může při stanovování splátkového kalendáře zohlednit osobní situaci úpadce, jeho finanční potřeby a finanční potřeby jeho blízkých a rozhodnout, že měsíční částka, která má být po skončení řízení určena na úhradu dluhů, bude případně stanovena v nižší výši, než jsou srážky z jeho mzdy.

34. Podle předkládajícího soudu by však postoupení otázky zneužívající povahy smluvních ujednání soudci-komisaři vedlo k průtahům při vyřizování věci, neboť soud při jednání nařízeném za účelem stanovení splátkového kalendáře již zpravidla má k dispozici všechny informace potřebné k posouzení této otázky. Rozhodnutí o provedení takové změny je navíc ponecháno na uvážení soudce-komisaře a proti usnesení, které v tomto ohledu vydá, je možné podat opravný prostředek k insolvenčnímu soudu.

35. Dále úpadce tvrdil, že částka, která mu zůstává po srážkách ze mzdy, nepostačuje k uspokojení jeho potřeb a potřeb jeho rodiny.

36. Za těchto okolností se předkládající soud domnívá, že úpadce může být odrazován od toho, aby se domáhal ochrany vyplývající ze směrnice 93/13. Pokud by o ni nepožádal, mohl by pro něj insolvenční soud rychleji stanovit splátkový kalendář s přihlédnutím k jeho potřebám a potřebám jeho blízké rodiny, který by byl pravděpodobně spojen se splácením nižších částek, než jsou částky dosud srážené z jeho mzdy. To by však znamenalo souhlasit s tím, že seznam pohledávek zahrnuje pohledávku banky G v plném rozsahu.

[5] – Podle směnného kurzu platného ke dni 20. září 2023.

37. Za těchto podmínek se obvodní soud pro Lodž-centrum v Lodži (Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice […] 93/13[…] vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že insolvenční soud je vázán seznamem pohledávek schváleným soudcem-komisařem v insolvenčním řízení, a znemožňuje tak insolvenčnímu soudu, který vydává konečné rozhodnutí v řízení, aby posoudil zneužívající povahu smluvních ujednání?

2) Musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice […] 93/13[…] vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která neumožňuje nařídit předběžná opatření v insolvenčním řízení, což může spotřebitele odradit od využití ochrany, kterou jim poskytuje tato směrnice?“

38. Písemná vyjádření předložili polská vláda, insolvenční správce banky, insolvenční správce úpadce a Evropská komise. Polská vláda, insolvenční správce banky a Komise rovněž přednesli ústní vyjádření na jednání, které se konalo dne 14. listopadu 2024.

Analýza

39. Podstata problému, který předkládající soud v rámci projednávané věci předkládá, spočívá v tom, že zaprvé vzhledem ke způsobu vedení insolvenčního řízení ve vztahu k fyzickým osobám, které nevykonávají hospodářskou činnost, je po schválení seznamu pohledávek usnesením soudce-komisaře, který je sám soudním orgánem, a po zahájení řízení před insolvenčním soudem uvedený soud tímto seznamem vázán.

40. Ačkoli insolvenční správce v zásadě pohledávky meritorně zkoumá a soudce-komisař je oprávněn je znovu přezkoumat a změnit jejich seznam z moci úřední, soudce-komisař tak není povinen učinit. Předkládající soud tedy uvedl, že soudce-komisař zpravidla přezkoumává přihlášky pohledávek pouze z formálního hlediska [6]. V každém případě v projednávané věci není sporné, že insolvenční správce a soudce-komisař nepřezkoumali smlouvu o hypotečním úvěru uzavřenou mezi úpadcem a bankou G. z hlediska ochrany před zneužívajícími ujednáními, kterou poskytuje směrnice 93/13.

41. Ve fázi sestavování splátkového kalendáře nemůže insolvenční soud, který má sám o sobě nebo na základě návrhu spotřebitele pochybnosti o zneužívající povaze smluvních ujednání, z nichž vyplývá pohledávka přihlášená do insolvenčního řízení, posuzovat zneužívající povahu těchto ujednání, a nemůže v důsledku toho měnit seznam pohledávek, a to ani tehdy, když k takovému přezkumu předtím nedošlo.

42. Naproti tomu může insolvenční soud řízení přerušit a otázku zneužívající povahy těchto ujednání postoupit soudci-komisaři s ohledem na jeho pravomoc změnit seznam pohledávek z moci úřední. Proti usnesení vydanému soudcem-komisařem po takovém postoupení lze podat opravný prostředek k insolvenčnímu soudu. Taková změna seznamu pohledávek je však ponechána na posouzení soudce-komisaře, který není vázán stanoviskem insolvenčního soudu v tomto ohledu.

[6] – Je třeba poznamenat, že polská vláda na jednání potvrdila, že ačkoli si soudce-komisař může vyžádat spis insolvenčního správce a shromažďovat důkazy, nezískává je automaticky a nečiní tak vždy.

43. Zadruhé po dobu trvání insolvenčního řízení nelze přijmout jakékoliv předběžné opatření směřující k případné úpravě podílu ze mzdy úpadce, který je předmětem srážek.

44. Právě v tomto kontextu položil předkládající soud obě předběžné otázky, kterými se budu postupně zabývat, přičemž uvedu i přehled obecných zásad stanovených judikaturou Soudního dvora, který měl mnohokrát příležitost zabývat se otázkou přezkumu zneužívající povahy smluvních ujednání z moci úřední a v menší míře i otázkou přijímání předběžných opatření v rámci ochrany spotřebitele.

K první předběžné otázce, týkající se přezkumu zneužívající povahy smluvních ujednání z moci úřední

45. S ohledem na odůvodnění předkládajícího soudu, jak vyplývá z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, a na jádro problému, jak je vylíčeno v bodech 39 až 42 tohoto stanoviska, a s cílem poskytnout předkládajícímu soudu užitečnou odpověď navrhuji, aby byla první předběžná otázka přeformulována [7] tak, aby Soudní dvůr posuzoval, zda čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že jakmile byl v insolvenčním řízení seznam pohledávek schválen soudním orgánem a řízení pokračuje před insolvenčním soudem, je uvedený soud tímto seznamem vázán, takže nemůže posoudit zneužívající povahu smluvních ujednání nebo tento seznam odpovídajícím způsobem změnit, ale musí případně řízení přerušit a postoupit otázku, zda jsou tato ujednání zneužívající, uvedenému soudnímu orgánu.

46. Úvodem připomínám, že systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 spočívá na myšlence, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli z hlediska vyjednávací síly i úrovně informovanosti, což ho vede k tomu, že přistoupí na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, ač nemůže ovlivnit jejich obsah [8].

47. Vzhledem k takovémuto nerovnému postavení stanoví čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13, že zneužívající ujednání nejsou pro spotřebitele závazná [9]. Článek 7 odst. 1 této směrnice ve spojení s jejím dvacátým čtvrtým bodem odůvodnění dále ukládá členským státům, aby stanovily odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

48. Soudní dvůr navíc zdůraznil, že nerovné postavení mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem může být narovnáno pouze pozitivním zásahem, který je vnější ve vztahu k samotným smluvním stranám, ze strany vnitrostátního soudu rozhodujícího o takových sporech [10]. Rozhodl tak, a to i pro případ insolvenčního řízení, že v rámci povinností, které vnitrostátní soud má, musí z moci úřední posoudit, zda je smluvní ujednání spadající do

[7] – Podle ustálené judikatury platí, že v rámci postupu spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem zavedeného článkem 267 SFEU je na Soudním dvoru, aby poskytl vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Z tohoto hlediska je na Soudním dvoru, aby případně přeformuloval otázky, které jsou mu položeny (viz rozsudek ze dne 16. července 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578, bod 46).

[8] – Viz zejména rozsudky ze dne 15. června 2023, Bank M. (Důsledky zrušení smlouvy) (C-520/21, EU:C:2023:478, bod 54 a citovaná judikatura), a ze dne 11. dubna 2024, Air Europa Líneas Aéreas (C-173/23, EU:C:2024:295, bod 27 a citovaná judikatura).

[9] – Jedná se o kogentní ustanovení, které směřuje k nahrazení formální rovnováhy, kterou smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, rovnováhou skutečnou, která může obnovit rovnost mezi těmito smluvními stranami. V tomto ohledu viz zejména rozsudky ze dne 11. dubna 2024, Air Europa Líneas Aéreas (C-173/23, EU:C:2024:295, bod 28 a citovaná judikatura), a ze dne 17. července 2014, Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 23 a citovaná judikatura).

[10] – Viz rozsudky ze dne 21. dubna 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, bod 53 a citovaná judikatura), a ze dne 14. prosince 2023, Getin Noble Bank (Promlčecí lhůta u nároků na vrácení) (C-28/22, EU:C:2023:992, bod 78 a citovaná judikatura).

působnosti směrnice 93/13 zneužívající, a přitom napravit nerovnováhu mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, pokud k tomu má nezbytné informace o právním a skutkovém stavu [11].

49. Stejně tak měl Soudní dvůr ohledně vnitrostátních řízení o výkonu rozhodnutí, jakými jsou i řízení o výkonu rozhodnutí týkajících se nemovitosti zatížené hypotékou [12], příležitost upřesnit, že i na vnitrostátní insolvenční řízení se vztahují požadavky vyplývající z judikatury Soudního dvora, jejichž cílem je zajistit účinnou ochranu spotřebitele.

50. Kromě toho musí vnitrostátní soud podle čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 vyvodit všechny důsledky, které podle vnitrostátního práva vyplývají ze zjištění, že podmínka je zneužívající, aby zajistil, aby dotčený spotřebitel nebyl touto podmínkou vázán, to znamená ponechat bez použití zneužívající ujednání, takže tato nebudou vůči dotyčnému spotřebiteli závazná, a nastolit právní a faktickou situaci, v níž by se spotřebitel nacházel, kdyby toto zneužívající ujednání nebylo sjednáno [13].

51. Z judikatury rovněž vyplývá, že při neexistenci unijní právní úpravy v dané oblasti je na vnitrostátním právním řádu každého členského státu, aby podle zásady procesní autonomie určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva. V tomto ohledu tyto procesní podmínky nesmí být méně příznivé než ty, které se týkají obdobných řízení na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), a nesmí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných unijním právním řádem (zásada efektivity) [14].

52. V projednávané věci z informací poskytnutých předkládajícím soudem nevyplývá, že by se příslušné polské právní předpisy uplatňovaly odlišně v závislosti na tom, zda se spor týká práv plynoucích z vnitrostátního práva, nebo práv plynoucích z unijního práva, takže následující analýza se zaměří výhradně na to, zda jsou dotčené vnitrostátní právní předpisy v souladu se zásadou efektivity.

53. Pokud jde o uvedenou zásadu, z judikatury Soudního dvora plyne, že každý případ, v němž vyvstává otázka, zda vnitrostátní procesní ustanovení znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje použití unijního práva, musí být analyzován s přihlédnutím k postavení tohoto ustanovení v řízení jako celku, k jeho průběhu a zvláštnostem, jakož i případně k zásadám vnitrostátního právního systému, jako je například právo na obhajobu, zásada právní jistoty a řádný průběh řízení [15].

[11] – Viz zejména rozsudky ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 35); ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 46); ze dne 30. dubna 2014, Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, bod 34); ze dne 17. července 2014, Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 24), a ze dne 21. dubna 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, bod 59), v nichž Soudní dvůr mimo jiné rozhodl, že čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 brání takové vnitrostátní právní úpravě, o jakou jde v projednávané věci, která v insolvenčním řízení neumožňuje soudu, u něhož je toto řízení vedeno, zkoumat z moci úřední případnou zneužívající povahu smluvních ujednání, z nichž vznikly pohledávky přihlášené v uvedeném řízení, ačkoli má tento soud za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu.

[12] – Viz rozsudek ze dne 29. října 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, bod 20 a citovaná judikatura).

[13] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 30. června 2022, Profi Credit Bulgaria (Automatický zápočet v případě zneužívajícího ujednání) (C-170/21, dále jen „rozsudek Profi Credit Bulgaria“, EU:C:2022:518, body 41 a 42); ze dne 15. června 2023, Getin Noble Bank (Pozastavení plnění smlouvy o úvěru) (C-287/22, EU:C:2023:491, bod 39), a ze dne 5. září 2024, Novo Banco a další (C-498/22 až C-500/22, EU:C:2024:686, body 138 a 139 a citovaná judikatura).

[14] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 12. února 2015, Baczó a Vizsnyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88, body 41 a 42 a citovaná judikatura).

[15] – Viz zejména rozsudky ze dne 27. února 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, bod 51 a citovaná judikatura), a ze dne 22. dubna 2021, Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, bod 53).

54. Právě ve světle těchto úvah se budu nejprve zabývat otázkou postoupení posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání soudci-komisaři s ohledem na čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13. Poté se budu zabývat některými argumenty, které v podstatě předložili insolvenční správci banky a úpadce, podle nichž měl úpadce v průběhu insolvenčního řízení možnost dovolávat se zneužívající povahy smluvních ujednání obsažených v dotčené úvěrové smlouvě, takže je třeba mít za to, že zůstal zcela nečinný, nebo dokonce že se vědomě vzdal práva dovolávat se ochrany, kterou mu směrnice 93/13 přiznává. Závěrem navrhnu Soudnímu dvoru odpověď na první předběžnou otázku s ohledem na všechny uvedené skutečnosti a s přihlédnutím k okolnostem původního řízení.

K postoupení posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání soudci-komisaři s ohledem na zásadu efektivity

55. Soudní dvůr již rozhodl, že skutečnost, že se vyžaduje aktivní jednání spotřebitele a vedení samostatného kontradiktorního řízení[16], nebo že určité řízení zahrnuje určité procesní požadavky, které musí spotřebitel dodržet, aby mohl uplatnit svá práva[17], neznamená, že nepožívá účinné soudní ochrany.

56. Vyvstává tedy otázka, do jaké míry může nový zásah soudce-komisaře zaručit spotřebiteli účinnou soudní ochranu a splnit požadavky stanovené v čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13.

57. V projednávané věci je nutno konstatovat, že z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že soudce-komisař, jemuž by byla otázka zneužívající povahy smluvních ujednání postoupena, aby případně odpovídajícím způsobem upravil seznam pohledávek, není vázán názorem insolvenčního soudu ohledně zneužívající povahy dotčených ujednání a může rozhodnout, že tento seznam není třeba upravovat. Použitelná ustanovení vnitrostátního práva ani nestanoví, že by soudce-komisař byl povinen posoudit zneužívající povahu smluvních ujednání nebo že by mu to mohl uložit insolvenční soud. Posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání při opětovném zásahu soudce-komisaře je tedy do určité míry nejisté.

58. Z informací obsažených ve spise rovněž vyplývá, že proti usnesení vydanému soudcem-komisařem lze podat opravný prostředek k insolvenčnímu soudu, který je pak oprávněn případnou zneužívající povahu smluvních ujednání přezkoumat[18]. V případě podání opravného prostředku proti usnesení soudce-komisaře by tedy na konci tohoto „soudního ping-pongu“[19] nevyhnutelně musel insolvenční soud rozhodnout, zda jsou předmětná ujednání zneužívající a zda je třeba seznam pohledávek upravit.

59. Jak uvádí předkládající soud, výše uvedená nejistota je umocněna neodůvodněnými průtahy při projednávání věci, neboť tento soud již má k dispozici veškeré skutkové a právní informace, které mu umožňují posoudit, zda jsou ujednání dotčené úvěrové smlouvy zneužívající.

[16] – V tomto smyslu viz rozsudek Profi Credit Bulgaria (body 45 až 49), v němž Soudní dvůr rozhodl, že vnitrostátní právní úprava, která stanoví, že přezkum existence pohledávky nespadá do pravomoci soudu v rámci řízení o platebním rozkazu, a nutí tedy dotčeného spotřebitele k tomu, aby za účelem uplatnění práva na úplné vrácení vedl zvláštní řízení, není v rozporu se zásadou efektivity.

[17] – Viz rozsudek ze dne 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, body 50 a 54), v němž Soudní dvůr mimo jiné rozhodl, že účinnost ochrany požadované směrnicí 93/13 nebrání existenci jiného účinného procesního postup pro vymáhání neoprávněně vyplacených částek, který je spotřebiteli k dispozici.

[18] – Opírám se o vyjádření insolvenčního správce banky týkající se stížnosti, kterou lze podat proti usnesení soudce-komisaře poté, co přezkoumal námitku podanou proti seznamu pohledávek původně sestavenému insolvenčním správcem.

[19] – Tento výraz použil generální advokát M. Bobek ve svém stanovisku ve věci Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:339, bod 2), aby označil nežádoucí situaci, kdy je věc opakovaně předávána tam a zpět mezi soudy uvnitř soustavy soudů nebo v kontextu správního soudnictví mezi soudy a správními orgány.

60. Kromě toho podotýkám, že podle předkládajícího soudu má rozhodnutí o přerušení řízení a o postoupení otázky zneužívající povahy smluvních ujednání soudci-komisaři ten důsledek, že po dobu jeho případného zkoumání této otázky je nadále srážena polovina mzdy úpadce za účelem odvodu do majetkové podstaty. V projednávané věci úpadce tvrdil, že částka, která mu po této srážce zbývá, nepostačuje k uspokojení jeho potřeb a potřeb jeho rodiny. Ustanovení použitelná na insolvenční řízení, jak je uvedl předkládající soud, neumožňují ani insolvenčnímu soudu, ani soudci-komisaři výši srážek upravit [20]. Jak jsem již uvedl [21], až při stanovování splátkového kalendáře může totiž insolvenční soud zohlednit osobní situaci úpadce a v usnesení týkajícím se stanovení splátkového kalendáře, kterým se ukončuje insolvenční řízení, rozhodnout o nižší měsíční splátce.

61. V tomto ohledu z judikatury Soudního dvora vyplývá, že ochrana, kterou směrnice 93/13 přiznává spotřebitelům, se vztahuje na případy, kdy spotřebitel, který s prodávajícím nebo poskytovatelem uzavřel smlouvu obsahující zneužívající ujednání, se nedovolává zneužívající povahy dotyčného ujednání mimo jiné proto, že je odrazen od jejího uplatnění z důvodu nákladů, které by vyvolalo soudní řízení [22], nebo pokud existuje nezanedbatelné riziko, že požadovanou námitku nepodá kvůli poměru příslušných nákladů k částce sporného dluhu, který může spotřebitele odrazovat od toho, aby se obrátil na soud za účelem přezkumu případné zneužívající povahy smluvních ujednání [23].

62. V rámci takového insolvenčního řízení, jako je insolvenční řízení v projednávané věci, podle mého názoru existuje značné riziko, že úpadce, který se již nachází v choulostivé finanční situaci, bude odrazen od výkonu práv, která mu přiznává směrnice 93/13. Tak je tomu v případě, kdy insolvenční soud, který má pochybnosti o zneužívající povaze určitých smluvních ujednání, může pouze přerušit řízení a postoupit otázku soudci-komisaři, což prodlužuje řízení a udržuje úpadce po delší dobu v situaci, kdy jeho mzda nadále podléhá automatickým srážkám, které nelze snížit, a to tím spíše, pokud není přezkoumání zneužívající povahy dotčených ujednání soudcem-komisařem zaručeno.

63. Pokud již otázka zneužívající povahy některých ujednání byla insolvenčním soudem z moci úřední nebo na návrh úpadce postoupena soudci-komisaři, může být úpadce rovněž odrazen od podání opravného prostředku proti usnesení soudce-komisaře, aby ještě více neoddaloval okamžik, kdy může insolvenční soud při sestavování splátkového kalendáře zohlednit jeho finanční obtíže, i když to znamená, že dotčená pohledávka bude zachována v plném rozsahu.

[20] – Podotýkám, že vyjádření zúčastněných tvrdící opak, včetně jejich odpovědí na otázky položené na jednání, mi neumožnila určit, zda a případně za jakých podmínek umožňuje dotčené vnitrostátní právo úpadci požádat o vyloučení určitého jeho majetku z majetkové podstaty a takového vyloučení dosáhnout a v jakém rozsahu se to může týkat srážek z jeho mzdy. Vzhledem k tomu, že ke zjištění a posouzení skutkových okolností sporu v původním řízení i k výkladu a uplatňování vnitrostátního práva je příslušný pouze vnitrostátní soud (rozsudek ze dne 9. července 2020, Raiffeisen Bank a BRD Groupe Société Générale, C-698/18 a C-699/18, dále jen „rozsudek Raiffeisen Bank a BRD Groupe Société Générale“, EU:C:2020:537, bod 46), pro účely této analýzy vycházím z toho, že vnitrostátní právo rozhodné pro dotčené insolvenční řízení ani insolvenčnímu soudu, ani soudci-komisaři upravit srážky ze mzdy úpadce neumožňovalo, jak vyplývá z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

[21] – Viz bod 33 tohoto stanoviska.

[22] – V tomto smyslu viz například usnesení ze dne 16. listopadu 2010, Pohotovosť (C-76/10, EU:C:2010:685, body 43 a 44), a rozsudky ze dne 21. listopadu 2002, Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705, bod 34); ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 54), jakož i ze dne 4. června 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, bod 31 a citovaná judikatura).

[23] – Viz rozsudek ze dne 17. května 2022, Impuls Leasing România (C-725/19, dále jen „rozsudek Impuls Leasing România“, EU:C:2022:396, body 50, 58 a 59, jakož i citovaná judikatura), v němž Soudní dvůr upřesnil, že je pravděpodobné, že dlužník v prodlení s platbou nedisponuje finančními prostředky nezbytnými k tomu, aby složil požadovanou jistotu k podání námitky, což platí tím spíše, pokud hodnota předmětu podaných žalob značně přesahuje celkovou hodnotu smlouvy. V tomto ohledu viz též rozsudky ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, body 67 a 68); ze dne 26. června 2019, Addiko Bank (C-407/18, EU:C:2019:537, bod 60), a ze dne 4. května 2023, BRD Groupe Societe Générale a Next Capital Solutions (C-200/21, EU:C:2023:380, body 38 a 39).

64. Za těchto okolností se domnívám, že insolvenční řízení dotčené ve věci v původním řízení ohrožuje dosažení cíle sledovaného směrnicí 93/13 a je v rozporu s judikaturou Soudního dvora, podle níž specifika řízení, které probíhá v rámci vnitrostátního práva mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli, nemohou představovat okolnost, která může mít dopad na právní ochranu, které se musí spotřebitelům dostat na základě ustanovení směrnice 93/13 [24].

65. Hypotetická povaha přezkumu zneužívající povahy smluvních ujednání soudním orgánem musí být považována za nedostačující k zajištění plné účinnosti ochrany spotřebitele zamýšlené směrnicí 93/13. Je nezbytné, aby takový přezkum proběhl, případně i z moci úřední, ať už u prvního soudu zasahujícího do řízení, nebo u druhého soudu, a aby neexistovalo významné riziko, že se spotřebitel vzdá možnosti dovolávat se ochrany proti zneužívajícím ujednáním podle směrnice 93/13, přičemž tato ochrana musí být konkrétní a účinná, nikoli pouze teoretická nebo iluzorní.

66. Za okolností projednávané věci a s ohledem na judikaturu Soudního dvora tedy existují silné indicie, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 brání použití předmětné vnitrostátní procesní úpravy, která podle mého názoru nepředstavuje ani přiměřený, ani účinný prostředek k zabránění používání zneužívajících ujednání, v důsledku čehož je ochrana spotřebitele neúplná a nedostatečná.

67. Tento závěr není podle mého názoru zpochybněn skutečností, že v případě nepodání opravného prostředku proti usnesení, kterým soudce-komisař původně schválil seznam pohledávek, zakládá toto usnesení překážku věci pravomocně rozsouzené, jak tvrdil insolvenční správce banky na jednání.

68. Je pravda, že zásada překážky věci pravomocně rozsouzené má nepochybný význam v unijním právním řádu i ve vnitrostátních právních řádech a Soudní dvůr mnohokrát upřesnil, že za účelem zajištění jak stability práva a právních vztahů, tak řádného výkonu spravedlnosti je důležité, aby soudní rozhodnutí, která se po vyčerpání možných procesních prostředků nebo po uplynutí lhůt stanovených pro tyto procesní prostředky stala konečnými, již nemohla být zpochybněna [25].

69. Soudní dvůr rovněž připustil, že ochrana spotřebitele není absolutní. Konkrétně měl za to, že unijní právo vnitrostátnímu soudu neukládá, aby nepoužil vnitrostátní procesní pravidla spojující s určitým rozhodnutím překážku věci rozsouzené, i kdyby to umožňovalo napravit porušení ustanovení jakéhokoli druhu obsaženého ve směrnici 93/13, avšak s výhradou dodržení zásad rovnocennosti a efektivity [26] a za předpokladu, že neexistuje nezanedbatelné riziko, že spotřebitel nepodá opravný prostředek ve lhůtě stanovené pro tento účel [27].

[24] – Viz zejména rozsudky ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 55); ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 62); ze dne 17. července 2014, Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 46), a Impuls Leasing România (bod 45 a citovaná judikatura).

[25] – Viz zejména rozsudky ze dne 16. března 2006, Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, bod 20 a citovaná judikatura); ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, dále jen „rozsudek Asturcom“, EU:C:2009:615, body 35 a 36); ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, bod 46), a ze dne 17. května 2022, SPV Project 1503 a další (C-693/19 a C-831/19, dále jen „rozsudek SPV Project 1503“, EU:C:2022:395, bod 57 a citovaná judikatura).

[26] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, bod 49 a citovaná judikatura); SPV Project 1503 (bod 58 a citovaná judikatura); ze dne 17. května 2022, Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394, body 41 a 42 a citovaná judikatura), a ze dne 18. ledna 2024, Getin Noble Bank a další (Přezkum zneužívající povahy ujednání z úřední povinnosti) (C-531/22, EU:C:2024:58, bod 57 a citovaná judikatura). Viz rovněž stanovisko generálního advokáta E. Tančeva ve spojených věcech SPV Project 1503 a další (C-693/19 a C-831/19, EU:C:2021:615, body 71 a 72) a usnesení ze dne 28. listopadu 2018, PKO Bank Polski (C-632/17, EU:C:2018:963, bod 45 a citovaná judikatura).

[27] – Viz rozsudek ze dne 18. února 2016, Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, body 45 až 55).

70. Soudní dvůr rovněž upřesnil, že s ohledem na povahu a význam veřejného zájmu, který je podkladem pro ochranu, kterou směrnice 93/13 přiznává spotřebitelům, může vnitrostátní právní úprava, podle níž se má za to, že došlo k přezkumu zneužívající povahy smluvních ujednání z úřední povinnosti a vztahuje se na něj překážka věci pravomocně rozsouzené, i když v příslušném rozhodnutí chybí jakékoli odůvodnění za tímto účelem, zbavit povinnost zkoumat z úřední povinnosti případně zneužívající povahu smluvních ujednání, která přísluší vnitrostátnímu soudu, její podstaty [28].

71. Podle Soudního dvora při neexistenci důvodu, který by prokazoval existenci přezkumu zneužívající povahy dotčených smluvních ujednání, není spotřebitel informován o existenci tohoto přezkumu ani, alespoň stručně, o důvodech, na jejichž základě měl soud za to, že tato ujednání nemají zneužívající povahu. Účinný přezkum případné zneužívající povahy smluvních ujednání, jak ho vyžaduje směrnice 93/13, by přitom nemohl být zaručen, pokud by se překážka věci rozsouzené týkala rovněž soudních rozhodnutí, která takový přezkum nezmiňují [29].

72. V takovém případě požadavek účinné soudní ochrany vyžaduje, aby soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, mohl posoudit, a to i poprvé, případně zneužívající povahu smluvních ujednání, která sloužila jako základ pro rozhodnutí, které bylo předtím vydáno soudem na návrh věřitele a proti němuž dlužník nepodal odpor [30].

73. S ohledem na tuto judikaturu se domnívám, že za okolností věci v původním řízení, kdy usnesení soudce-komisaře zakládá překážku věci pravomocně rozsouzené, přičemž nebyla zkoumána zneužívající povaha smluvních ujednání, z nichž vyplývá pohledávka v insolvenčním řízení, směrnice 93/13 ukládá insolvenčnímu soudu, pokud má k dispozici potřebné právní a skutkové informace, aby z moci úřední nebo na návrh účastníka řízení posoudil, zda jsou tato ujednání zneužívající a vyvodil z toho nezbytné důsledky.

74. V souladu s judikaturou Soudního dvora by tomu mohlo být jinak pouze tehdy, pokud by soudce-komisař výslovně uvedl, že provedl přezkum zneužívající povahy smluvních ujednání a že tento přezkum, alespoň stručně odůvodněný, neodhalil existenci jakéhokoliv zneužívajícího ujednání, případně s upřesněním, že závěr učiněný soudcem-komisařem po tomto přezkumu již nelze zpochybnit, pokud nebude podán opravný prostředek ve lhůtě stanovené pro tento účel. Tak tomu přitom v projednávané věci není, což není zpochybňováno.

[28] – Viz rozsudek SPV Project 1503 (bod 65).

[29] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 17. května 2022, Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394, body 49 ž 50), a stanovisko generální advokátky L. Medina ve věci Všeobecná úverová banka (C-598/21, EU:C:2023:22, bod 99). Naproti tomu v bodě 51 výše uvedeného rozsudku Ibercaja Banco měl Soudní dvůr za to, že tato ochrana by byla zajištěna, pokud by vnitrostátní soud ve svém rozhodnutí povolujícím výkon exekučního titulu týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou výslovně uvedl, že i bez návrhu provedl přezkum zneužívající povahy ujednání právního titulu, na jehož základě bylo zahájeno řízení o výkonu exekučního titulu týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, že tento přezkum, alespoň stručně odůvodněný, neodhalil existenci žádného zneužívajícího ujednání a že při nepodání námitky ve lhůtě stanovené vnitrostátním právem bude pro spotřebitele nemožné uplatnit případnou zneužívající povahu těchto ujednání.

[30] – V tomto smyslu viz rozsudky SPV Project 1503 (body 65 a 66), a ze dne 18. ledna 2024, Getin Noble Bank a další (Přezkum zneužívající povahy ujednání z úřední povinnosti) (C-531/22, EU:C:2024:58, bod 58 a citovaná judikatura).

K nečinnosti úpadce ve vztahu k ostatním možnostem dovolávat se práv přiznaných směrnicí 93/13

75. Je sice pravda, že z judikatury vyplývá, že nutnost dodržování zásady efektivity nemůže vést až k tomu, že zcela nahradí úplnou nečinnost dotyčného spotřebitele [31]. V tomto ohledu je důležité zdůraznit, že Soudní dvůr poprvé zmínil toto výslovné omezení zásahu vnitrostátního soudu z moci úřední ve vztahu k ochraně, kterou spotřebitelé odvozují ze směrnice 93/13, v rozsudku Asturcom [32]. Jedná se rovněž o jediný případ, v němž Soudní dvůr z tohoto konstatování přímo vyvodil důsledek [33]. V uvedené věci vyvstala před soudem pověřeným výkonem pravomocného rozhodčího nálezu otázka, zda je rozhodčí doložka zneužívající. Soudní dvůr rozhodl, že dodržování zásady efektivity nemůže za takových okolností, jako byly okolnosti dané věci, vést až k tomu, aby bylo po vnitrostátním soudu požadováno, aby nejen že vyvážil procesní opomenutí spotřebitele, který neuplatňuje svá práva, ale dokonce zcela zastoupil úplnou nečinnost dotyčného spotřebitele, který se nezúčastnil rozhodčího řízení ani nepodal ve dvouměsíční lhůtě stanovené vnitrostátními předpisy žalobu na neplatnost rozhodčího nálezu, který se tak stal pravomocným.

76. Domnívám se však, že okolnosti projednávané věci se liší od okolností, které vedly Soudní dvůr k tomuto závěru v rozsudku Asturcom. V projednávané věci se úpadce účastnil insolvenčního řízení a prostřednictvím svého právního zástupce se dostavil k insolvenčnímu soudu. Po jednání před insolvenčním soudem tento zástupce rovněž předložil dokument, v němž zpochybnil zneužívající povahu některých smluvních ujednání předmětné úvěrové smlouvy, což insolvenčnímu soudu umožnilo, aby se touto otázkou zabýval.

77. Je pravda, že úpadce nepodal proti seznamu pohledávek žádné námitky a nepodal žalobu znějící na určení neexistence sporné pohledávky.

78. Nelze mu však vytýkat naprostou nečinnost.

79. Soudní dvůr totiž mnohokrát upřesnil postoj zaujatý v rozsudku Asturcom. S odkazem na tuto judikaturu týkající se úplné nečinnosti spotřebitele několikrát dodal, že je třeba zkoumat, zda s ohledem na zvláštnosti dotčených vnitrostátních řízení existuje nezanedbatelné riziko, že v řízeních zahájených prodávajícími nebo poskytovateli, v nichž jsou spotřebitelé žalovanými, mohou být tito spotřebitelé odrazováni od uplatnění práv, která jim vyplývají ze směrnice 93/13, zejména z důvodu obzvláště krátké lhůty stanovené pro tento účel, nebo proto, že je od obrany může odradit poměr vzniklých nákladů na soudní žalobu k částce sporného dluhu, nebo konečně proto, že neznají či si neuvědomují rozsah svých práv [34].

[31] – Mimo jiné viz rozsudky ze dne 17. května 2022, Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397, bod 28); ze dne 22. září 2022, Vicente (Žaloba na zaplacení odměny advokáta) (C-335/21, dále jen „rozsudek Vicente“, EU:C:2022:720, bod 56); ze dne 13. července 2023, CAJASUR Banco (C-35/22, EU:C:2023:569, bod 28), a ze dne 18. ledna 2024, Getin Noble Bank a další (Přezkum zneužívající povahy ujednání z úřední povinnosti) (C-531/22, EU:C:2024:58, bod 45).

[32] – Rozsudek Asturcom (body 47 a 48).

[33] – Soudní dvůr se někdy odvolával na pojem „nečinnost“ také v souvislosti s tím, že požadavek, aby spotřebitel zahájil soudní řízení, nelze sám o sobě považovat za rozporný se zásadou efektivity (viz rozsudky ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, body 55 až 57; ze dne 1. října 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, body 62 a 63, a Profi Credit Bulgaria, bod 48).

[34] – V tomto smyslu viz zejména rozsudek ze dne 13. července 2023, CAJASUR Banco (C-35/22, EU:C:2023:569, bod 28), který odkazuje na rozsudek Vicente (bod 56 a citovaná judikatura), přičemž tento rozsudek zase odkazuje na body 54 a 56 rozsudku ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349). Viz rovněž rozsudek ze dne 18. ledna 2024, Getin Noble Bank a další (Přezkum zneužívající povahy ujednání z úřední povinnosti) (C-531/22, EU:C:2024:58, body 53 a 60).
I další okolnosti vedly Soudní dvůr k vyloučení nečinnosti spotřebitele ve smyslu judikatury Asturcom (viz rozsudek ze dne 17. května 2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, bod 38, jakož i stanovisko generální advokátky L. Medina ve věci GR REAL, C-351/23, EU:C:2024:950, bod 105).

80. V projednávané věci z písemností ve spise vyplývá, že v rámci insolvenčního řízení podle polského práva může úpadce v zásadě podat námitku proti seznamu pohledávek nebo žalobu znějící na neexistenci pohledávky pouze za podmínky, že předtím insolvenčnímu správci oznámil, že předmětnou pohledávku odmítá uznat. Předkládající soud přitom uvedl, že pokud by úpadce insolvenčnímu správci oznámil své pochybnosti o zneužívající povaze smluvních ujednání, znamenalo by to zahájení řízení před obecným soudem [35], které by odpovídajícím způsobem prodloužilo insolvenční řízení, během něhož je mzda úpadce nadále podrobována automatickým srážkám, a vedlo by to k dodatečným nákladům řízení.

81. Prohlášením o uznání pohledávky navíc úpadce ztrácí právo následně se dovolávat neplatnosti smlouvy, na níž se daná pohledávka zakládá. Na jednání bylo potvrzeno, že takové uznání znamená, že úpadce uznává jak výši pohledávky, tak její právní základ. Pokud jde o lhůtu, v níž má úpadce po vyzvání předložit prohlášení o uznání, resp. neuznání pohledávky, ve spise není nic, co by umožňovalo její určení, a insolvenční zákon pouze stanoví, že jde o „stanovenou lhůtu“ sdělenou insolvenčním správcem [36].

82. Předkládající soud rovněž uvedl, že námitka proti seznamu pohledávek musí být podána do dvou týdnů od zveřejnění tohoto seznamu a je podmíněna zaplacením soudního poplatku ve výši 5 % z hodnoty předmětu sporu, přičemž tento poplatek nesmí být nižší než 30 PLN (přibližně 6 eur) a vyšší než 100 000 PLN (přibližně 22 000 eur) [37]. Tyto poplatky měly být navíc hrazeny z vlastních prostředků úpadce, pocházejících ze zbývající části jeho mzdy po provedení srážek.

83. Soudní dvůr přitom již rozhodl, že lhůta dvou týdnů je obzvláště krátká a vyvolává nezanedbatelné riziko, že spotřebitel požadované námitky nepodá [38], a že dlužník, který je povinen zaplatit jistotu vypočtenou na základě hodnoty předmětu žaloby, může být od podání námitek odrazen [39].

84. Konečně nelze zapomínat na to, že uznání nerovného postavení spotřebitele vůči prodávajícímu nebo poskytovateli jak z hlediska vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti, je základem systému ochrany podle směrnice 93/13. V judikatuře bylo opakovaně konstatováno, že spotřebitelé mohou nevědět o zneužívající povaze ujednání obsaženého ve smlouvě o hypotečním úvěru nebo si neuvědomovat rozsah svých práv plynoucích ze směrnice 93/13 [40], a to ani v okamžiku plnění smlouvy nebo po jejím splnění v plném rozsahu [41].

85. Pouhá skutečnost, že ke zpochybnění zneužívající povahy některých ujednání úvěrové smlouvy dotčené v projednávané věci došlo až v pokročilé fázi insolvenčního řízení, tedy podle mého názoru neumožňuje přičítat úpadci naprostou nečinnost.

[35] – I když insolvenční správce banky na jednání toto tvrzení zpochybnil, připomínám, že v rámci řízení upraveného v článku 267 SFEU, které je založeno na jasném rozdělení funkcí mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem, je ke zjištění a posouzení skutkových okolností sporu v původním řízení i k výkladu a uplatňování vnitrostátního práva příslušný pouze vnitrostátní soud (viz rozsudek Raiffeisen Bank a BRD Groupe Société Générale, bod 46).

[36] – Článek 243 insolvenčního zákona.

[37] – Podle směnného kurzu platného ke dni 20. září 2023.

[38] – Viz rozsudky ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, body 65 a 66), a ze dne 18. ledna 2024, Getin Noble Bank a další (Přezkum zneužívající povahy ujednání z úřední povinnosti) (C-531/22, EU:C:2024:58, body 53 až 55, jakož i citovaná judikatura).

[39] – Viz stanovisko generálního advokáta E. Tančeva ve věci Impuls Leasing România (C-725/19, EU:C:2021:616, bod 58) a rozsudek Impuls Leasing România (bod 60).

[40] – Viz zejména rozsudky ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, bod 88); ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance (C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 45), a ze dne 25. dubna 2024, Banco Santander (Počátek běhu promlčecí lhůty) (C-561/21, EU:C:2024:362, bod 33).

[41] – Viz rozsudek Raiffeisen Bank a BRD Groupe Société générale (bod 65 a citovaná judikatura).

86. Z výše uvedeného vyplývá, že podmínky výkonu práva dovolávat se ochrany přiznané směrnicí 93/13 v rámci insolvenčního řízení v polském právu, jak je vylíčil předkládající soud, obsahují prvky, které mohou vyvolat vážné pochybnosti o účinnosti dostupných prostředků soudního přezkumu. Podle mého názoru tak existuje nezanedbatelné riziko, že spotřebitel nepožádá insolvenčního správce o ochranu, kterou mu směrnice 93/13 poskytuje, protože si není vědom svých práv nebo si neuvědomuje jejich rozsah, a že se zdrží podání námitky proti seznamu pohledávek, protože ho od obrany mohou odradit náklady, které by s sebou námitka nesla, v poměru k výši sporného dluhu, přičemž tato námitka musí být navíc podána ve zvláště krátké lhůtě. Za těchto okolností tedy nelze mít za to, že by úpadce prokázal naprostou nečinnost ve smyslu judikatury uvedené v bodě 75 tohoto stanoviska.

Ke vzdání se práva dovolávat se práv přiznaných směrnicí 93/13

87. Soudní dvůr upřesnil, že systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 není povinný. Právo spotřebitele na účinnou ochranu zahrnuje i možnost neuplatnit svá práva, takže vnitrostátní soud musí případně zohlednit vůli spotřebitele tehdy, kdy si je sice vědom toho, že zneužívající ujednání není závazné, nepřeje si však, aby bylo vyloučeno jeho použití, čímž vyslovuje svobodný a vědomý souhlas s dotčeným ujednáním [42].

88. V projednávané věci nic nenasvědčuje tomu, že úpadce si byl již v okamžiku, kdy insolvenční správce vyhotovil seznam pohledávek, vědom nezávaznosti některých ujednání předmětné úvěrové smlouvy a důsledků z toho plynoucích, takže by se zcela vědomě vzdal práva dovolávat se jejich zneužívající povahy a ochrany, kterou mu poskytuje směrnice 93/13. Úpadek byl prohlášen dne 15. října 2019 a soudce-komisař schválil seznam pohledávek usnesením ze dne 26. dubna 2021. Úpadce však byl zastoupen až od 3. listopadu 2022. Jeho právní zástupce navíc bezprostředně po jednání před insolvenčním soudem předložil písemný dokument, v němž tvrdil, že ujednání v předmětné úvěrové smlouvě jsou zneužívající.

89. Domnívám se proto, že při absenci právního poradenství nelze dovodit, že úpadce se tím, že uznal přihlášky pohledávek u insolvenčního správce a nepodal námitku u soudce-komisaře, s konečnou platností a svobodně a vědomě vzdal práva dovolávat se systému ochrany proti používání zneužívajících ujednání prodávajícími nebo poskytovateli, který byl ve prospěch spotřebitelů zaveden směrnicí 93/13.

Závěr k první předběžné otázce

90. S ohledem na všechny výše uvedené úvahy se domnívám, že polská procesní ustanovení upravující insolvenční řízení, nebo alespoň způsob, jakým jsou prováděna v polské právní praxi, jsou taková, že úpadcům nadměrně ztěžují uplatnění ochrany, kterou jim má směrnice 93/13 poskytovat, a proto nesplňují standardy účinné soudní ochrany spotřebitelů.

91. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr na první předběžnou otázku odpověděl, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která stanoví, že jakmile byl v insolvenčním řízení seznam pohledávek schválen rozhodnutím soudního orgánu, v němž není výslovně uvedeno, že byla zkoumána zneužívající povaha smluvních ujednání, a řízení pokračuje

[42] – Viz zejména rozsudky ze dne 14. dubna 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252, bod 25 a citovaná judikatura), a ze dne 9. července 2020, Ibercaja Banco (C-452/18, EU:C:2020:536, body 25 až 28, jakož i citovaná judikatura).

před insolvenčním soudem, je uvedený soud tímto seznamem vázán, takže nemůže z moci úřední nebo na návrh spotřebitele posoudit zneužívající povahu smluvních ujednání nebo tento seznam odpovídajícím způsobem změnit, ale musí případně řízení přerušit a postoupit otázku, zda jsou tato ujednání zneužívající, uvedenému soudnímu orgánu.

Ke druhé předběžné otázce, týkající se přijetí předběžných opatření

92. Podstatou druhé předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která neumožňuje nařídit předběžná opatření v rámci takového insolvenčního řízení, jako je insolvenční řízení v projednávané věci.

93. Pokud jde o otázku nařízení předběžných opatření[43], připomínám, že unijní právo neharmonizuje řízení použitelná při přezkumu údajně zneužívající povahy smluvního ujednání. Tato řízení spadají do působnosti vnitrostátních právních řádů členských států v souladu se zásadou procesní autonomie těchto států, avšak za podmínky, že jsou v souladu se zásadami rovnocennosti a efektivity[44]. Jak bylo uvedeno výše, následující analýza se zaměří na zásadu efektivity, která je jako jediná předmětem otázek předkládajícího soudu.

94. Pokud jde zejména o předběžná opatření, jejichž cílem je dovolávání se práv podle směrnice 93/13, Soudní dvůr rozhodl, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 brání vnitrostátní právní úpravě, která neumožňuje soudu rozhodujícímu ve věci samé, který je příslušný k posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání, přijmout předběžná opatření, jako je přerušení řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, v případech, kdy je přijetí takových opatření nezbytné k zajištění plného účinku jeho rozhodnutí, které má být vydáno v souvislosti se zneužívající povahou smluvních ujednání, neboť tato právní úprava může narušovat účinnost ochrany sledované touto směrnicí[45].

95. Tato judikatura však spadá do zvláštního kontextu. Bez možnosti přijmout předběžná opatření neposkytuje konečné rozhodnutí soudu rozhodující ve věci samé, kterým se dotčené smluvní ujednání prohlašuje za zneužívající, spotřebiteli nic víc než následnou ochranu výlučně v podobě náhrady škody, která se jeví jako neúplná a nedostatečná a v rozporu s ustanovením čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 nepředstavuje ani přiměřený, ani účinný prostředek zabraňující dalšímu používání zneužívajícího ujednání[46].

[43] – Pro ilustraci podotýkám, že předkládající soud uvedl, že předběžná opatření, která zamýšlí přijmout, by spočívalo ve snížení měsíčních srážek ze mzdy úpadce.

[44] – Viz stanovisko generální advokátky L. Medina ve věci M. K. (C-324/23, EU:C:2024:1031, bod 40), a mimo jiné rozsudky ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, bod 57 a citovaná judikatura); Vicente (bod 53 a citovaná judikatura) a ze dne 15. června 2023, Getin Noble Bank (Pozastavení plnění smlouvy o úvěru) (C-287/22, EU:C:2023:491, bod 40).

[45] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, body 59, 60 a 64), a ze dne 17. července 2014, Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 28); viz rovněž usnesení ze dne 14. listopadu 2013, Banco Popular Español a Banco de Valencia (C-537/12 a C-116/13, EU:C:2013:759, bod 60).

[46] – Tak je tomu v případě, kdy je nemovitost zatížená hypotékou zabavena dříve, než soud rozhodující ve věci samé rozhodne, že smluvní ujednání, na němž je hypotéka založena, je zneužívající, a tudíž je řízení o výkonu rozhodnutí neplatné, což vede k definitivní a nevratné ztrátě obydlí, tím spíše, jedná-li se o rodinné obydlí spotřebitele, jak tomu bylo ve věcech Aziz, Banco Popular Español a Banco de Valencia, jakož i Sánchez Morcillo a Abril García (viz bod 94 tohoto stanoviska). Stejně Soudní dvůr argumentoval ve věci, která vedla k vydání usnesení ze dne 6. listopadu 2019, BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala Bucureşti a Secapital (C-75/19, EU:C:2019:950), a sice že řízení odlišné od námitkového řízení, v němž se lze dovolávat zneužívající povahy smluvního ujednání, nemá vliv na řízení o nuceném výkonu, jelikož toto řízení o nuceném výkonu může být vůči spotřebiteli uplatněno ještě před ukončením řízení o zjištění existence takových zneužívajících ujednání.

96. Stejně tak, když měl Soudní dvůr za to, že je nezbytné umožnit přerušit řízení o individuální žalobě spotřebitele znějící na určení zneužívající povahy smluvního ujednání do doby, než bude pravomocně rozhodnuto o souběžně projednávané kolektivní žalobě, jejíž řešení by mohlo být použito pro individuální žalobu, existovalo riziko, že spotřebitel v průběhu soudního řízení směřujícího k určení neplatnosti smlouvy o hypotečním úvěru, jehož délka může být značná, zaplatí vyšší měsíční splátky, než by skutečně musel, kdyby dotčené ujednání muselo být vyloučeno [47].

97. Dále Soudní dvůr uvedl, že pokud dotčená vnitrostátní právní úprava umožňuje přijetí předběžných opatření, plná účinnost ochrany spotřebitele sledované směrnicí 93/13 vyžaduje, aby tato opatření byla vydána způsobem, který spotřebitele neodradí od podání opravného prostředku a trvání na něm [48].

98. V jiné věci, ve které vnitrostátní právní úprava rovněž umožňovala vydání předběžných opatření, ačkoli taková opatření byla tradičně odmítána, Soudní dvůr uvedl, že pokud vnitrostátní soud dospěje k závěru, že existující dostatečné indicie ohledně toho, že dotčená smluvní ujednání jsou zneužívající a vrácení částek zaplacených dotyčným spotřebitelem na základě úvěrové smlouvy dotčené ve věci v původním řízení je pravděpodobné, a dále že v případě nenařízení předběžných opatření směřujících k pozastavení platby měsíčních splátek na základě této smlouvy nebude moci být zajištěn plný účinek budoucího pravomocného rozhodnutí ve věci samé, což přísluší posoudit vnitrostátnímu soudu s přihlédnutím ke všem okolnostem dané věci, musí tento soud nařídit předběžná opatření spočívající v pozastavení povinnosti tohoto spotřebitele k provedení plateb na základě uvedené smlouvy [49].

99. V projednávané věci na straně jedné dotčená polská právní úprava přijetí předběžných opatření k úpravě situace spotřebitele v úpadku v průběhu insolvenčního řízení neumožňuje [50].

100. Na druhé straně neexistuje riziko neoprávněné platby věřiteli, který je stranou smlouvy obsahující zneužívající ujednání. V průběhu řízení úpadce věřitelům ještě nic neuhradil. Učiní tak v okamžiku, kdy splátkový kalendář stanovený insolvenčním soudem nabude účinnosti. Úpadce rovněž získá zpět případný přebytek zaplacený do majetkové podstaty po skončení insolvenčního řízení.

101. Předkládající soud však uvedl, že s ohledem na výši prostředků dosud vložených do majetkové podstaty a výši úpadcových dluhů se může stát, že tyto prostředky postačí k uspokojení pohledávek, s výjimkou té sporné. Je přitom třeba mít na paměti, že v insolvenčním řízení se spotřebitel v úpadku již nachází v choulostivé situaci. I když může získat zpět přebytek prostředků odvedených do majetkové podstaty, zůstává skutečností, že po celou dobu insolvenčního řízení je připraven o část své mzdy, která je mu automaticky strhávána, i když by

47 – Viz usnesení ze dne 26. října 2016, Fernández Oliva a další (C-568/14 až C-570/14, EU:C:2016:828, body 34 až 36), citované v bodě 42 rozsudku ze dne 15. června 2023, Getin Noble Bank (Pozastavení plnění smlouvy o úvěru) (C-287/22, EU:C:2023:491).

48 – V tomto smyslu viz rozsudky Impuls Leasing România (bod 60), týkající se zastavení řízení o výkonu rozhodnutí, a ze dne 9. dubna 2024, Profi Credit Polska (Obnova řízení ukončeného pravomocným rozhodnutím) (C-582/21, EU:C:2024:282, bod 82).

49 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. června 2023, Getin Noble Bank (Pozastavení plnění smlouvy o úvěru) (C-287/22, EU:C:2023:491, bod 59), citovaný v bodě 85 stanoviska generální advokátky L. Medina ve věci M. K. (C-324/23, EU:C:2024:1031), která v tomto ohledu uvádí, že z tohoto rozsudku vyplývá, že posouzení potřeby vydat předběžné opatření musí být provedeno *in concreto* s ohledem na cíl zajistit plnou účinnost rozhodnutí, které má být přijato.

50 – Není sporu o tom, že vydání předběžného opatření není upraveno vnitrostátními předpisy použitelnými v rámci insolvenčního řízení. Jak uvádí předkládající soud, článek 229 insolvenčního zákona stanoví, že ustanovení první knihy části první zákona ze dne 17. listopadu 1964 o občanském soudním řádu (Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego; Dz. U. z roku 2021, č. 1805, ve znění pozdějších předpisů) se na insolvenční řízení použije obdobně s určitými výjimkami. Řízení týkající se předběžných opatření jsou zahrnuta v části druhé uvedeného soudního řádu, jak bylo potvrzeno na jednání.

prostředky tvořící majetkovou podstatu postačovaly k uspokojení věřitelů, s výjimkou věřitele, který se dovolává smlouvy, jejíž některá ujednání jsou potenciálně zneužívající. Nelze vyloučit, že v takové situaci se zhorší finanční obtíže úpadce, což může mít rovněž dopad na jeho blízkou rodinu.

102. Předkládající soud ani nevylučuje, že v případě nevydání předběžného opatření směřujícího ke snížení částky srážené ze mzdy úpadce existuje vzhledem k prodloužení dotčeného řízení v případě přezkumu zneužívající povahy smluvních ujednání a možnému zhoršení jeho finanční situace nezanedbatelné riziko, že úpadce upustí od zahájení nezbytných opatření za účelem využití ochrany, kterou mu přiznává směrnice 93/13, a spokojí se s kalendářem s nižšími splátkami, než jsou částky srážené z jeho mzdy, jak je uvedeno v bodě 60 tohoto stanoviska.

103. Ochrana poskytovaná spotřebitelům směrnicí 93/13 a z ní vyplývající požadavek účinné soudní ochrany se mi proto jeví jako zjevně neúplné, pokud navzdory přezkumu zneužívající povahy smluvních ujednání vnitrostátním soudem z moci úřední nebo na návrh úpadce neexistuje nic, co by umožnilo upravit srážky z jeho mzdy, přestože prostředky tvořící majetkovou podstatu mohou pokrýt, nebo dokonce převýšit splatné částky, s výhradou sporné pohledávky.

104. Je však na vnitrostátním soudu, aby určil, zda je přijetí předběžných opatření spočívajících ve snížení srážek ze mzdy úpadce v závislosti na okolnostech konkrétní věci nezbytné k tomu, aby byla úpadci zaručena ochrana, kterou mu poskytuje směrnice 93/13, plná účinnost budoucího rozhodnutí o zneužívající povaze dotčených ujednání a obnovení situace úpadce po právní a skutkové stránce. Za tímto účelem může vnitrostátní soud vzít v úvahu zejména existenci dostatečných indicií, že dotčená smluvní ujednání jsou zneužívající, praktickou možnost, že majetková podstata je již dostatečná k uspokojení věřitelů, případně s výjimkou dotčené pohledávky, jakož i finanční situaci úpadce a riziko, že bude muset strpět prodloužení řízení, které by mohlo vést k neodůvodněnému zhoršení této jeho situace dříve, než bude insolvenční řízení ukončeno.

105. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr na druhou předběžnou otázku odpověděl, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která v insolvenčním řízení neumožňuje přijetí vhodných předběžných opatření, pokud je jejich vydání nezbytné k zajištění plné účinnosti rozhodnutí, které má být vydáno ohledně zneužívající povahy smluvních ujednání, což přísluší posoudit vnitrostátnímu soudu.

Závěry

106. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžné otázky položené okresním soudem pro Lodž-centrum v Lodži (Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, Polsko) následovně:

„1) Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách

musí být vykládány v tom smyslu, že

brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která stanoví, že jakmile byl v insolvenčním řízení seznam pohledávek schválen rozhodnutím soudního orgánu, v němž není výslovně uvedeno, že byla zkoumána zneužívající povaha smluvních ujednání, a řízení pokračuje před insolvenčním soudem, je

uvedený soud tímto seznamem vázán, takže nemůže z moci úřední nebo na návrh spotřebitele posoudit zneužívající povahu smluvních ujednání nebo tento seznam odpovídajícím způsobem změnit, ale musí případně řízení přerušit a postoupit otázku, zda jsou tato ujednání zneužívající, uvedenému soudnímu orgánu.

2) Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13

musí být vykládány v tom smyslu, že

brání vnitrostátní právní úpravě, která v insolvenčním řízení neumožňuje přijetí vhodných předběžných opatření, pokud je jejich vydání nezbytné k zajištění plné účinnosti rozhodnutí, které má být vydáno ohledně zneužívající povahy smluvních ujednání, což přísluší posoudit vnitrostátnímu soudu.“